

תראו אותי!

שיעור כישורי חיים בנושא "תרבות הלייקים"

הקדמה:

חופשת הקיץ העומדת בפתח מציעה לתלמידינו מגוון הזדמנויות ופעילויות. החופש מהווה הזדמנות להתרעננות, לחידוש כוחות, להעמקת קשרים חברתיים, ליצירת קשרים חדשים ועוד. יחד עם זאת, החופש מאופיין אף בשעות פנאי מרובות, חשיפה למצבים מורכבים ואף למצבים שעלולים להיות מסוכנים, הן בעולם הממשי והן במרחבי הרשת.

זמן פנוי רב עשוי להוביל את תלמידינו לשימוש ממושך במסכים (מחשב, טלפון, אייפד ועוד), כשבתוך כך הם עלולים לבחור לקחת חלק ב"משחקי רשת" אשר מאתגרים אותם לבצע משימות שונות, כגון העלאת פוסטים, פרסום תמונות, הפצת סרטונים, ביצוע רכישות, הצטרפות לקבוצות ווטסאפ זרות ועוד.

בקרב הילדים ובני הנוער קיים צורך התפתחותי בשייכות ובנראות, צורך הבא לידי ביטוי גם בחבירה לרשתות חברתיות, בשאיפה לצבור לייקים ולהגדיל את מספר העוקבים). על מנת למצוא את מקומם החברתי בקרב קבוצת השווים ברשת עלולים חלק מהילדים ובני הנוער להיקלע להתנהגויות סיכון ברשת ובכלל.

בשיעורנו זה נקדם שיח פתוח בין התלמידים, בשאיפה להשפיע על ביסוס נורמות חברתיות חיוביות ועל פיתוח התנהגות מיטיבה ברשת ומחוצה לה.

מטרות השיעור:

1. התלמידים יתרגלו הפעלת שיקולי דעת ברשת.
2. התלמידים יעבדו את משמעות הצורך לצבור לייקים ולהגדיל מספר עוקבים מבחינתם, ואת ההשלכות על התנהגותם ברשת.
3. התלמידים יתאמנו בזיהוי נקודות מבט מגוונות על סיטואציות ברשת החברתית.

4. התלמידים יכירו בחשיבות קבוצת השווים ובכוחה להשפיע על התנהלות מיטבית ברשת ועל מניעת פגיעה.

משך השיעור: 90 דקות

קהל יעד: תלמידי כיתות ה-ו'

מהלך השיעור:

1. המורה תסביר כי במהלך השיעור נכיר את זיו, תלמיד כיתה ה', שבדומה לתלמידי הכיתה מסיים את שנת הלימודים ומתכונן לחופשת הקיץ. המורה תקריא את הסיפור הבא:

אבא של זיו, הלומד בכיתה ה', הגיע למזכירות בית הספר עם שקית גדולה של סליים וביקש למסור לבנו את השקית. האב ציין כי בנו ביקש את שקית הסליים לטובת הפעילות בשיעור מדעים והשאיר את השקית במזכירות. המורה למדעים קיבלה לידיה את השקית, הופתעה לגלות בה סליים וקראה לזיו לשיחה.

זיו הגיע לשיחה וכשראה את הסליים בידיה של המורה נלחץ ואמר: "הסליים בשביל משחק אחר הצהריים, זה בעצם בשביל הצופים, זה בכלל לא קשור לבית ספר". המורה הרגיעה את זיו ואמרה שחשוב לה לדעת במה מדובר כי בשקית יש הרבה סליים שמספיק לכל ילדי הכיתה.

זיו התלבט אם לשתף את המורה או לא, ולאחר מספר רגעים של שתיקה אמר: "כל ילדי הכיתה משתתפים במשחק 'חיובים' באינסטגרם. זה משחק 'אמת או חובה' שמתקיים ברשת. בקבוצת הווטסאפ הכיתתית מכריזים על משימה. מי שמבצע ומעלה אותה ל-story שלו ומקבל הכי הרבה תגובות זוכה באותו סבב. לפני יומיים, דנה מהכיתה הכריזה על משימה חדשה: לחרוט על ספסל בגינה השכונתית את השם שלנו, ולהצטלם ליד הספסל. השתתפתי במשימה, חרטתי את השם שלי והעלתי ל-story.

הייתי הראשון שהעלה את התמונה והייתי בטוח שאני אקבל המון תגובות. אבל זה לא קרה. התאכזבתי ממש, זו לא פעם ראשונה שהילדים בכיתה מתעלמים ממני. החלטתי לכתוב לילדים שמי שיפרסם תגובה, יקבל ממני סליים. כמות התגובות התחילה לעלות ובערב דנה הכריזה עליי כזוכה במשימה.

הבוקר שכחתי לקחת איתי את הסליים, אז בקשתי מאבא שלי שיביא לי את השקית בדחיפות. לא רציתי שידע מה הסיבה, אז אמרתי לו שזה לשיעור מדעים".

2. בתום הקראת הסיפור, המורה תזמין את התלמידים לשיח משותף אודות ההתרחשות המתוארת בסיפור:

- לאחר ששמעתם את זיו ואת מה שסיפר למורה למדעים, מה המחשבה הראשונה שעלתה לכם בראש? מה הרגשתם? איזו תחושה עברה לכם בגוף? (את תגובות התלמידים ניתן לרכז על הלוח באמצעות לוח [PADLET](#) / כתיבה על לוח הכיתה).
  - לאחר איסוף התגובות, המורה תסווג את התגובות לפי תמות מרכזיות. תמות מרכזיות אפשריות:
    - נורמות התנהגות ברשת (הפעלת שיקול דעת לפני פרסום תכנים ותמונות, התנהלות אמפתית ורגישה ברשת).
    - הרצון להיות שייך לקבוצת השווים ולקבל הכרה, לחץ חברתי- הבחירה לרצות את הסביבה כדי לקבל תשומת לב, קושי חברתי, בדידות.
    - תדמית דיגיטאלית (איך אני רוצה להציג את עצמי במרחבי הרשת? האם התדמית הדיגיטאלית תואמת את מי שאני באמת? האם היא יכולה לפגוע בי?).
    - מצבי סיכון ופגיעה ברשת (השתתפות במשחקי רשת הכוללים משימות המעוררות ריגושים/אתגרים/סיכונים, הפצת תמונות ברשת, תיעוד מעשים שליליים/מעשי פגיעה/השחתה, תשלום תמורת קבלת לייקים ותגובות).
    - התפקיד של קבוצת השווים בנוגע להתנהלות מיטבית ברשת, בדגש על היותם "שומרי סף".
    - פניה לעזרה בעת מצוקה (הורים, חברים, צוות בית הספר) ומתן עזרה.
    - מעורבות הורים (שיח אודות התנהלות ברשת בחיי היומיום, שיתוף ההורים ופניה לעזרה במקרה של פגיעה).
    - תפקידו של בית הספר בהסברה ובטיפול.
    - אבטחת מידע אישי ושמירת הפרטיות (הגדרת פרטיות של פרופיל ברשת חברתית, הבנה כי כל תוכן דיגיטלי הוא בר הפצה- גם אם נשמר במכשיר האישי שלנו, הבנה כי מידע ותמונות שעולים לרשת נשארים בה לתמיד).
  - המורה תחלק את התלמידים למעגלי שיח ממוקדי נושא (כל מעגל יכלול 5-6 תלמידים). לצורך קיום השיח, המורה תיתן לכל קבוצה כרטיסיה ובה שאלות מנחות לדין (ניתן להשתמש ב**כרטיסיות המצורפות**).
- לשיקול דעת המורה** ובהתאם להיכרותה את הכיתה ואת הצרכים שלה, ניתן לתת לכל קבוצה **כרטיסיה אחת בלבד לדין** (נושא הכרטיסיה יכול להיות זהה בכל הקבוצות או שכל קבוצה תקבל כרטיסיה ובה נושא שונה). לחילופין, ניתן לתת לכל קבוצה **מגוון כרטיסיות** וחברי הקבוצה יבחרו באילו מהנושאים ידונו.

3. המורה תזמין נציג מכל קבוצה להצגת התובנה המרכזית שהעלתה הקבוצה ותרכז את כלל התובנות שעלו מכל הקבוצות על הלוח או בלוח שיתופי כגון [PADLET](#).

לסיכום:

חשוב להדגיש את המסרים הבאים:

1. ניתן להסתכל על המקרה המוצג מכמה נקודות מבט ובתוך כך ללמוד על מורכבות של סיטואציות שונות המתקיימות ברשת.
2. בקרב הילדים ובני נוער קיים צורך בנראות, הבא לידי ביטוי גם ברשתות חברתיות (צבירת לייקים ועוקבים). במקרים מסוימים צורך זה עלול להוביל חלק מהילדים ובני הנוער להתנהגויות מגוונות, חלקן אף התנהגויות סיכון, וזאת על מנת למצוא את מקומם החברתי בקרב קבוצת השווים. מחד, הצורך שיראו אותנו ויכירו בנו הינו צורך מובן וטבעי, המהווה חלק מההתפתחות הנורמטיבית ומשפיע על ההערכה העצמית שלנו. מאידך, יש לזכור שהערכה העצמית שלנו נבנית מחוויות נוספות שאנו צוברים בחיי היומיום ולא רק כתוצאה מהתנהלותנו ברשת החברתית ומהמשוב שאנו מקבלים דרכה. על כן, יש להפעיל שיקול דעת באשר להתנהלותנו ברשת ולפרסום והפצת תכנים.
3. במידה ונתקלתם במצב מורכב או שנפגעתם ברשת, חשוב לשתף, להתייעץ ולפנות לעזרה (הורים, צוותי חינוך, חברים).

חשוב לזכור!

במקרה של פגיעה ברשת ניתן לפנות להורים / צוות חינוכי (מחנכת, יועצת, מנהלת) ובמידת הצורך למוקד 105 (המערך הלאומי להגנה על ילדים ובני נוער ברשת)

כרטיסיות לדין

כרטיסייה 1: נורמות התנהגות ברשת

- א. מהן נורמות ההתנהגות (הכללים) על פיהן אנו מצופים להתנהג ברשת? האם אנו מצליחים להתנהל על פיהן?
- ב. מהי בשבילי התנהלות לא נכונה / מתאימה / ערכית ברשת?
- ג. האם אני מתנהל ברשת באותו אופן שבו הייתי מתנהל "פנים אל פנים"? מה ההסבר לכך?
- ד. במקרה שהוצג בכיתה - האם אתם יכולים לזהות התנהגויות ראויות? התנהגויות שאינן רצויות? מהן?
- ה. במידה ומקרה דומה היה מתרחש בכיתתכם, כיצד הייתם מגיבים?
- ו. נסחו תובנה מרכזית שתמצאו להציג בפני הכיתה בתום השיח הקבוצתי.

כרטיסייה 2: תדמית דיגיטלית

- א. מהי בעיניכם תדמית דיגיטלית?
- ב. אם מישהו היה מסתכל בכרטיס האישי שלכם ברשת חברתית, מה הוא היה חושב עליכם? לומד עליכם?
- ג. האם הדרך שבה אתם מציגים את עצמכם ברשת עוזרת לכם ומקדמת אתכם? באיזה אופן?
- ד. האם קרה לכם שהצגתם את עצמכם ברשת בדרך מסוימת והיום אתם מצטערים על כך? ספרו על המקרה.
- ה. במקרה שהוצג בכיתה - מה ניתן לומר על התדמית הדיגיטלית של זיו בעקבות פרסום התמונה?
- ו. במידה ומשימה דומה הייתה ניתנת בקבוצה בה אתם חברים, האם הייתם לוקחים חלק במשימה? הסבירו.
- ז. נסחו תובנה מרכזית שתמצאו להציג בפני הכיתה בתום השיח הקבוצתי.

כרטיסייה 3: מצבי סיכון ופגיעה

- א. לאחרונה אנו שומעים על ילדים ובני נוער שמאתגרים אלה את אלה במשימות שונות אותן יש לקיים/לתעד באמצעות הרשתות החברתיות. מה אתם מרגישים וחושבים לגבי התנהלות זו?
- ב. מה לדעתכם גורם לילדים ובני נוער לקחת חלק במשימות מסוג זה?
- ג. האם הייתם לוקחים חלק במשימות מסוג זה? האם והיכן הייתם מציבים קו אדום (גבול), אותו לא תעברו?
- ד. מתוך הסיפור שהוצג בכיתה - מדוע לדעתכם זיו הסכים לבצע את המשימה שניתנה בקבוצה?
- ה. האם לדעתכם זיו עלול להיפגע כתוצאה מפרסום התמונה?
- ו. נסחו תובנה מרכזית שתמצאו להציג בפני הכיתה בתום השיח הקבוצתי.

כרטיסייה 4: העומדים מהצד

- א. האם הזדמן לכם להיות "עדים" ברשת להתנהלות שאינה מתאימה? ספרו על מקרה מסוג זה.
- ב. מה תפקידם הרצוי של העומדים מהצד?
- ג. באילו מקרים נקטתם או תנקטו עמדה פעילה מול התנהלות לא מתאימה/פוגענית ברשת?
- ד. מה זה "לעשות מעשה" כשאנו עדים לפגיעה באמצעות הרשת והטלפונים הניידים?
- ה. מה עלול להקשות עלינו "לעשות מעשה" במקרים מסוג זה?
- ו. במקרה שהוצג בכיתה - מה הייתם מצפים משאר ילדי הכיתה לעשות כששמעו על המשימה המאתגרת ועל התנהלותו של זיו?
- ז. נסחו תובנה מרכזית שתמצאו להציג בפני הכיתה בתום השיח הקבוצתי.

כרטיסייה 5: נוכחות הורים ומורים ברשת

- א. האם אתם משתפים את ההורים/המורים שלכם בנוגע להתנהלותכם ברשת?
- ב. האם קיימים הסכמים וכללים בינכם לבין הורכם באשר לשימוש בטלפונים הניידים ובמסכים בכלל?
- ג. האם ובאילו מקרים תערבו את ההורים/המורים שלכם במה שמתרחש בין התלמידים ברשת?
- ד. אילו מסרים חשוב לכם להעביר להורים ולמורים לגבי התנהלות שלכם ברשת?
- ה. במקרה שהוצג בכיתה - האם לדעתכם המורה למדעים צריכה לפנות להוריו של זיו ולשתף אותם בדבר האירוע? כיצד לדעתכם הם יכולים לסייע?
- ו. נסחו תובנה מרכזית שתמצאו להציג בפני הכיתה בתום השיח הקבוצתי.